

נהורא

אור העבודה
הפנימית בדרך
הבעש"ט הק

י"ל ע"י ממלכת "אש החסידות" העולמית

גליון צב - חג הפסח תשפ"ב

הוקם לעיני הגה"צ רבי משה בן רבי יוסף זצ"ל אב"ד טורדא

נושאי השבוע ב"נהורא"

כאילו יצא ממצרים

שואלן ודורשין בחסידות: אך אפשר להרגיש "כאילו הוא יצא ממצרים"

"לא ידי חובתו"

נהורא מעליא: "פסח מצה ומרור" הם יסודות יצ"מ, שצריך להעביר אל בנינו וגם אלינו

אורו של אליהו

תנו רבנן מעשה: הצדיק שהשתוקק לגילוי אליהו בילדותו - מבאר את העניין בוקנותו

ואמרו חז"ל (שיה"ש"ר ב, א) כי דילוג זה פירושו שהוא מדלג על כל החשבונות של הקצים ועל כל המעשים הרעים של ישראל, וכל זאת מתוך גודל החביבות כשרואה לפניו את הנקודה הפנימית של עצם נשמות ישראל.

ואיתא מהרה"ק רבי משה מקאברין ז"ע כי גם כן עכשיו כשאיש ישראל רוצה להגאל ממצבו, ואומר לעצמו הלא עברו כל ימי בחטאים, אומר לו הקב"ה: איני משיג על מה שעבר, אלא מדלג אני אל רגע ההוה ומעתה תקבל עליך לילך בדרך האמת.

יש להתחבר גם אל הדילוג הפנימי של יציאת ממצרים כמבואר בספה"ק לקוטי תורה (שיר השירים), כאשר 'קול דודי הנה זה בא' לגאול את בניו ממצרים, ונגלה עליהם מלך מלכי המלכים בגילוי עצום בבחינת 'אני ולא מלאך, אני ולא שרף, אני ולא שליח, אני ה' אני ולא אחר, אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו' היינו עצמותו ומהותו שלמעלה מסדר ההשתלשלות. כשהוא כביכול 'מדלג על ההרים' בדרך דילוג וקפיצה, 'דומה דודי לצבי או לעופר האילים' שמרוצתו בכך גדול ובקפיצה מהר להר ומגבעה לגבעה עד שאי אפשר לשום בריה לרכוב עליו מחמת גודל המרוצה, וכך כביכול דומה הגילוי האלוקי לישראל בדרך דילוג עד שאין שום ערך ויחס בין דרגה לדרגה.

מי שלא אמר 'פסח' בליל הסדר ולא התחבר אל הבחירה המחודשת שהקב"ה בוחר בו ברגעים הללו באופן מחודש ממש מתוך גודל אהבה, ומתוך קפיצה ודילוג, לא ידי חובתו.

מצה

המצה מבטאת את גודל המדרגות של כלל ישראל ביציאת מצרים, כאשר היו עדיין בתוך השעבוד וחגגו את גאולתם, וגם בשעת צאתם ממצרים לא נטלו עמם מאומה כ'צידה לדרך' אלא יצאו בבטחון מוחלט בבורא כל העולמים, כגמול עלי אמו, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה.

האם אנו עומדים במדיריגה זו? נתאר לעצמינו שמתגלה אלינו נביא מוסמך ומודיע שאנו יוצאים למדבר כמה חדשים כדי להתכונן לגאולתינו השלימה. האם אנו מסוגלים לצאת בעינים עצומות בלי לקחת עמנו מאומה, רק בצק קטן שלא הספיק עדיין להחמייץ?

בליל הסדר - התשובה היא כן!

בכל אחד מישראל יש נקודה נעלמת של אמונה פשוטה, אשר במרבית השנה נערים עליה מחיצות של חומריות ושכליות המסתירים עליה. אבל בליל הסדר אנו יוצאים לחירות, משעבוד לגאולה ומאפילה לאור גדול.

הפסח.

פסח - הוא מצד הקב"ה אשר פסח ודילג על הכל, ובחר את ישראל לו לעם והוציאם ממצרים.

ואת הארת הפסח, יש לאכול 'על מצות ומרורים יאכלוהו' - והם שני המצבים שיש בישראל אשר לדעת הלל יש לכרוך אותם יחדיו, ואלו הם:

מצה - היא ההתקרבות מצד ישראל אשר עזבו הכל והגיעו לדרגות עצומות באמונה וביטול, עד שיצאו לארץ לא זרועה עם נשיהם וטפם בלי לקחת עמם שום צידה לדרך.

מרור - היא החיבור עם הקב"ה גם בתוך מצבי השעבוד וסילוק המוחין, והכח לחיות עם הקב"ה גם בתוך המאורעות הקשים מתוך אמונה פשוטה שהכל לטובה.

אלו הם שלושת יסודות יציאת מצרים, ועתה נפרטם לאחדים כדרך מצוות ההגדה בליל הסדר שצריך להיות על ידי ריבוי פרטים - 'פה סח' 'שעונים עליו דברים הרבה'.

פסח

ביציאת מצרים, בחצות הלילה, הכריז הקב"ה 'בני בכורי ישראל' ובחר אז בבני ישראל להיות לו לעם סגולה.

באותה שעה נולדה האומה הישראלית גם כאשר ישראל היו אז בדרגה התחתונה ביותר - ולא יכלו להתממה משום שכמעט נכנסו לשער החמשים של שערי הטומאה, וכל זאת משום עוצם אהבתו יתברך לעצם נשמות ישראל, באשר הם.

גאולת מצרים היתה בדרך קפיצה ודילוג, ויש לציין הא דאיתאמרא משמיה דהרה"ק רבי משה לייב מסאסוב ז"ע" מה שאמר לפני הרה"ק הרבי ר' אלימלך ז"ע, דלכאורה יש לדייק דהוי ליה למימר 'אשר פסח מעל בתי בני' ומהו 'על בתי ישראל'. אך הכונה היא, שכאשר הגיע הקב"ה לבית יהודי נתמלא ברוב שמחה עד שרקד כביכול ואמר 'דא וואוינט א איד.. דא וואוינט א איד.. [כאן גר יהודי! כאן גר יהודי!]. וזהו דכתיב 'אשר פסח' מלשון ריקדה ודילוג, שמרוב שמחה רקד כביכול 'על בתי בני ישראל' דייקא. ובאמרו זאת, עלה הרה"ק מסאסוב על שולחנו של הרבי ר' אלימלך והתחיל מדלג ומקפץ על השולחן בהתלהבות עצומה, ופרץ בקול גדול 'דא וואוינט א איד.. דא וואוינט א איד.. [כאן גר יהודי! כאן גר יהודי!].

דילוג וקפיצה זו - חוזרת ונשנית בכל ליל הסדר, בכל שנה ושנה, כאשר הקב"ה פוסח ומדלג על בתי ישראל מתוך אהבה ושמחה, הוא רואה אותנו, את בניו האהובים עורכים לפניו את ליל הסדר, ויורד אלינו עם כל הפמליא של מעלה, ומכריז ואומר: דא וואוינט א איד.. [כאן גר יהודי!] ובוחר את כל אחד מאיתנו להיות לו לעם סגולה.

נהורא מעליא

"פסח מצה ומרור"

יש כאן שלושה יסודות - שאם לא התחברו אליהם בליל הסדר, יש חשש שמא מוטל עלינו לערוך את כל הסדר מחדש

עומד לו יהודי יקר בליל התקדש החג, מקיים את כל המצוות, המנהגים, ההידורים, ואף מוסיף פנינים יקרים, אך יתכן שבכל זאת לא יצא ידי חובתו ולא זכה לקיים את מצוות היום.

"רבן גמליאל היה אומר, כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו, ואלו הן: פסח, מצה, ומרור."

יש מרבתינו הראשונים (תוס' סוכה ג. ד"ה דאמר, פסחים קטז. ד"ה ואמרתם) דסבירא להו שלא יצא כלל אם לא הזכיר שלושה דברים הללו, להרמב"ם הרי זה מעקב את דין סיפור יציאת מצרים, ולפי ראשונים אחרים קיים את מצוות ההגדה אך לא קיימן כראוי וכהוגן.

יש כאן שלושה יסודות שאם לא עמדו עליהם בליל הסדר ולא הדגישו אותם כראוי, נאמר על כך 'לא יצא ידי חובתו', ומעקב אף לנשים (מ"ב ס"ו תע"ס"ק סד), ויש מרבתינו הראשונים הסוברים שבזמנינו מקיימים מצוות 'פסח' על ידי אמירת הדברים הללו, ואין הכוונה באמירה בעלמא, אלא צריך להתחבר בלבבו אל תוכן הדברים ואל משמעותם הפנימית כי מצוות צריכות כוונה.

ואין לגשת אל הדברים מתוך 'חיוב' כדי לצאת ידי חובתו, אלא זה צריך להגיע מבפנים, מתוך חיבור פנימי, מתוך הלב הבוהר בכל איש ישראל בליל הסדר מתוך דרגות גבוהות של אמונה ויודת, ולכן לא נאמר בדרך ציווי 'חייב לומר שלושה דברים הללו', אלא בדרך שלילה 'כל שלא אמר שלושה דברים הללו' כי הדברים צריכים להאמר מעצמם, וכמו שכתב המהר"ל (גבורות השם, פרק סב) שמשום כך לא תיקנו שכתמו ז"ל לברך על סיפור ההגדה כי עיקר הדבר תלוי במחשבת הלב ולא באמירה עצמה [ויש לציין מה שכתב בספר ליקוטי יהודה כתב בשם האמרי אמת מגור ז"ע שהברכה שאנו מברכים על ההלל בבית הכנסת בליל החג כוללת כבר את סיפור יצ"מ כי כל ההלל תוכנו מוסב על בצאת ישראל ממצרים. והוסיף ואמר: אני מכוון תמיד בשעת ברכת הלל לפטור מסיפור יציאת מצרים].

שלושת יסודות היהדות

"פסח מצה ומרור" הם שלושת יסודות יציאת מצרים, שאותם צריך להעביר אל בנינו וגם אלינו עצמינו, בליל חג

הרה"ג רבי משה רויטמאן שליט"א
ראש ישיבת 'אגלי טל' וממשפיעי 'אש החסידות'

אורו של אליהו

על אחד מהיושבים שהיה לו בית מדרשו שהוא בעל גילוי אליהו. וישאל אותו איך אפשר שיהיה כן, הלא הבעל אבן עזרא אינו מודה שיש כעת גילוי אליהו כמו שכתב בספרו, ומהסתם לא היה לו גילוי אליהו, וזאת מעלתכם גם כן יעיד שבעל אבן עזרא הוא היה איש גדול יותר מאיש זה שמעלתכם אומר עליו שהוא בעל גילוי אליהו, ואיך אפשר שיהיה כן? והשיב רבינו אלימלך הקדוש זללה"ה: אמת, כן הדבר כאשר אמרת. ואקדים לך הקדמה, הנה אמרו חז"ל (פרקי דרבי אליעזר פרק כ"ט) שאלהיה הוא מלאך הברית, והנה אליהו בארבעה (ה) טיסות שט העולם (עי' ברכות ד, ב), ואיך אפשר שיהיה בשעת כל מילה ומילה, והלא כל המילות בזמן מברכין גם כן בסוף העולם בזו הרגע, ואיך יכול להיות בשני מקומות יחד?.. רק אני אומר לך הענין, שאלהיה, על ידי שהחזיר את כל ישראל בתשובה, ואמרו: ה' הוא האלקים (מלכים א' יח, ט), על ידי זה זכה לנשמה כוללת של כל ישראל, ועל ידי זה בשעת הכנסת הילדים בבריתו של אברהם אבינו, אז מתנוצץ ונתגלה בהילד חלק אחד מנשמת אליהו (ראה מדבר קדמות להחיד"א, מערכת א אות סא), וכל אחד נוטל לפי חלקו וישרשו. ואחר-כך, כשנתגלגל והולך בדרך הטוב, אז נתגלה לו ממש חלק אליהו שיש לו. ואם כן, האיש היושב אצלי, שאני אומר עליו שיש לו גילוי אליהו, באמת אין לו אלא חלק קטן באלהיה, לכן לפי הטבת מעשיו זכה ונתגלה בו חלקו הקטן שהיה בו, אבל בעל אבן עזרא היה לו חלק גדול באלהיה, ולא היה בו כח לתקן ולברר שיתגלה בו ממש גודל חלקו באלהיה, לכן לא היה לו גילוי אליהו..."

וכן היה אומר השרף הקדוש רבי מנחם מענדל מאקצק, כשראה חסידים מתרגשים עם פתיחת הדלת לפני אמירת 'שפוך חמתך', כי הנה זה בא אליהו הנביא: 'אכן אליהו הנביא בא! ואולם כסבורים אתם שהוא בא דרך הדלת? טעות היא בידכם! כי הוא בא בכלל דרך הלב!'

אכן, מאמינים או בני מאמינים, כי בתוך אותו הלילה, ליל הגילויים של התקדש התג, זוכים אנו גם לבואו של אליהו הנביא, אמנם יש מרבוינו אשר זכו לראותו בגוף גשמי, אך כל יהודי, ובפרט בלילה הקדוש והנורא הזה, יכול הוא לזכות ולראותו דרך מחשבות טובות ורעיונות טובים להתחזקות בעבודת ה'.

וכאן הבן שואל, כי בזה הלילה הגדול והקדוש, הזמן להתחנן ולשטוף את העיניים בדמע לפני אבינו האב הרחמן, שישלח לנו את אליהו הנביא זכור לטוב, לנחמנו בבשרות הגאולה השלימה, כי עת לחננה כי בא מועד, כי כבר שתינו יותר מארבע כוסות של תרעלה, מרדיפות הגויים אשר סביבותינו, שפוך חמתך אל הגויים אשר לא ידעוך ועל ממלכות אשר בשמן לא קראו, כי אכל את יעקב ואת נוהו השמו. חיש-נא להחזירנו אל ביתך ברינה, לאכול שם מן הזבחים ומן הפסחים אשר יעלה דמם על קיר מזבחך לרצון, ונודה לך שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו, בב"א.

לרגל הילולת הרה"ק רבי יצחק מסקווירא ז"ע - י"ז ניסן מקורות: 'לקוט שמחת הרגל' - סקווירא; מזקנים אתבונן

משכבר נסגרה הדלת, הבין שנכזבה תוחלתו, וישא איציק'ל את קולו ויבן. בכי תמרורים.

שמע האב את הנער בוכה, והבין כי טעה בהבנת דבריו. מיד קרא לו לילד, חיבקו באהבה והסביר לו בחמלה רבה: 'איציק'ל בני, לא התכוונתי שתשטוף את העיניים במים רגילים, אלא שאם תשטוף עיניך בדמעות רבות של תפילה והתרפקות לפני אבינו שבשמים, תזכה יום אחד לגילוי אליהו, ובאמת!'

שנים רבות חלפו ועברו, וכבר גדל הילד והיה לאחד מזקני צדיקי הדור ומנהיגה הנערץ והנקדש של עדת חסידים, הלא הוא הרה"ק רבי יצחק מסקווירא.

לעת זקנותו היה זה, כאשר נכדו ששהה בביתו שמע את שפתותיו מרחשים: 'אליהו הנביא מסתובב בעיר!'

הנכד לא היסס לרגע. על אתר לבש את מעילו ויצא בהתלהבות שבזריות אל רחוב העיר לחפש את האורח הגדול.

תוך כדי חיפושי הארוכים, עבר בשוק וחלף לו סמוך לחנייתם של הסוסים שעמדו שם למכירה. הבחין בהם הבנש"ק וראה, שחלקם עומדים על מקומם ברוגע ובשלווה, ואילו שאר הסוסים משתוללים נורא ומסתובבים סביב עצמם, מנסים בכל עוז להתיר את קישוריהם. חשב אפוא בדעתו, הלא בין כה לא יצליחו אותם סוסים שובבים להיחלץ מכבליהם, וכי לא עדיף שיתנהגו כמו חברהם, וימתינו בשקט עד בוא בעליהם להביא להם מים ומספוא!?

התבוננות קלה בדבר העלתה במוחו מוסר השכל: והלא גם היהודי כן, כשמצד לו בדבר-מה, כל אחד וה'מצרים' הפרטי שלו, אם בענייני הגוף או בענייני הנפש, איש איש וגלויותו, מה לו להתעקש ולחפש תחבולות אנושיות כיצד לצאת ממצריו, הלא הכל תלוי ברצון השי"ת, ולא יועיל לו שום טצדקי אלא לעמוד בתפילה ולחנן לאביו שבשמים, עד שיחננו.

המשיך משם הנכד, והתהלך ברחבות ובשווקים, עד ששב למעון זקינו הקדוש, והביע בפניו את יאושו: 'חיפשתי בכל קצות העיר את אליהו הנביא, ביקשתיו ולא מצאתיו!'

האיר אליו אותו זקן את פניו ויאמר לו: 'אז א יוד פאלט איין א גוטע מחשבה איז דאס אויך פון אליהו הנביא' (= כשליהודי עולה במחשבתו רעיון טוב הרי גם זה מאליהו הנביא)!

הוא אשר דיבר בקדשו הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק, כפי שהביא הרה"ק רבי משולם שרגא פייבוש מברעזאן, בספרו הק' 'שפת אמת' (פרשת מטות), בשם הרה"ק רבי אריה לייבוש מווישניצא - בעל שו"ת 'אריה דבי עילאי', וזה לשונו הטהור: 'אחד שאל את רבינו הקדוש אלימלך זצ"ל, שאמר

כבן חמש היה הילד איציק'ל, כאשר משך בטליתו ואביו המגיד הקדוש רבי מרדכי מטשערנאביל, בשובם מבית הכנסת לאחר תפילת יום-טוב ראשון של חג הפסח, ודמעות לחלחו את לחיו.

'מה לך בני?', ביקש האב לדעת את פשר בכיו של הילד הרך.

שח לו הילד, כי כאשר פטפטו הילדים ביניהם, וכל אחד סיפר על ליל הסדר בביתו, באיזה שעה סיימו ומה תבעו מאביהם בעד האפיקומן, סיפר אחד הילדים כי בשעה שפתחו בביתם את הדלת לאמירת 'שפוך חמתך', ראה במו עיניו את אליהו הנביא...

מרוב זוך וטוהר, לא העלה איציק'ל על דעתו, כי יתכן שהילד אינו דובר אמת, ושמא בדה את הדברים מליבו כדי לקבל תשומת-לב משאר החברים. 'גם אני רוצה!', הביע איציק'ל את תשוקת ליבו הטהור, והפציר: 'כיצד אוכל גם אני לחזות בנועם פניו המאירים של אליהו זכור לטוב?'

נשא אליו האב הגדול את מבטו האוהב, ונענה לו: 'אם תשטוף היטב את עיניך, תזכה לראותו!'

איציק'ל התרגש.

ויהי בחצי הלילה, ליל-הסדר השני, כאיל תערוג על אפיקי מים - רץ הילד אל הבאר, שטף היטב את עיניו במים, ובלב הומה עמד הכן מול הדלת, מצפה לרגע הגדול בו יזכה, כמו חברו, לראות אל אליהו הנביא!

אך לא ראה מאומה.

ברכת תג פסח כשר ושמח

שלוחה בזה אל קוראי 'נחורא' הנחנים מתורת מרנא בעש"ט הק', אל המשפיעים הנכבדים, אל העורכים הקרים, אל הנציגים המסורים שלוחי הבעש"ט הק' ברחבי העולם, ואל אלפי החוגים באוצר ספרי 'אש החסידות', יחד עם נדיבי הלב די בכל אתר ואתר שבנותם מאירים את אור החסידות ואת דרכי העבודה הפנימית בקרב בית ישראל

מעתירת וברכת

ממלכת 'אש החסידות' העולמית

המרור - עולה על כולנה

אור הכתר השורה בתוך המרור

בספר **עטרת זקנים** (פר' קרח) הביא בשם דודו הרה"ק **מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע**, שהמרור הוא בחינת כתר, וז"ל:ק: שמעתי מאדמו"ר הרצה"ק דודי מ'ו צבי זל"ה, שהשלחן ערוך (או"ח סי' תעג סעי' ה) אמר תמכא קריין בלע"ז, ואמר כי 'קריין' לשון 'קרוין' [כ-תר], מרומז על הכתר, כי אותיות 'תמכא' [גוטריקון] ת' הוא כתר ת'ורה, ומ' הוא כתר מ'לכות, וכ' הוא כתר כ'הונה, ואל"ף הוא כתר שם טוב. זה שאמר 'תמכא', לרמז על הכתרים, והוא קריין בלע"ז, ואינו יודע היאך שייך הכתרים לזה, כי אין אדם עומד על דעת רבו עד מ' שנין. עכ"ל.ק.

ויש להסמין לכך מה שכתב הרה"ק **מקאמארא זי"ע** (נתיב מצותיך, נתיב האמונה שביל הרביעי אות ב) שענין 'ציאת מצרים' הוא לגלות את הקב"ה הנמצא עמו בתוך המרור' ובתוך חושך גלות מצרים, ובפרט איש ישר שכבר נפרד מתאוות עוה"ז ועכשיו נחשך לו התענוג הרוחני, ונמצא קירח מכאן ומכאן, וטועם טעם מיתה, כמו 'מרור' שבגימטריא 'מות', ושם בעמקי המיתה מתגלה לו כתר הכתרים. וזהו ענין 'ציאת מצרים' כי שם בעומק החושך נתגלה אור גדול של הגאולה מעבודת לחירות.

וז"ל:ק: עצה היעוצה, אמונה שלמה ששם אתו עמו אלהי ישראל, כי בכל צרתם לו צר, **כי באמת ענין התגברות החשך והעצבות הוא עצמו גלות מצרים 'ימררו את חייהם' שהוא גלות הנשמה במרה שחורה בעצבות**, ולפעמים טועם בזה טעם מיתה, כי מתענוגי עולם הזה נפרש, וטעם אור וחיות עריבות אור עליון נסתלק ממנו, והרי לו מרירות מות. וכל זה גלוי לפני אל עולם, ויחזק עצמו וידבר לאל רכות ויבכה לפניו. ואמר מרן אור ישראל **הרב ישראל בן אליעזר** 'אנכי אנכי' (ישעיה נא. יב) כשתדע שאנכי הוא אנכי בכל תנועה ואין עוד, 'הוא מנחמכם' בודאי, **וזהו עצמו יציאת מצרים, האור הנמשך בתוך החושך הזה.**

עוד כתב בספה"ק **היכל הברכה** (פר' וישב): כשמסבב אותך אחי נפשי החושך והעצבות והיסורים והיצר הרע, ואתה טובע במים הזדונים, ואתה בכל כחך ובאמונה שלימה שאתה מאמין שאין שום מציאות דבר קטן ודבר גדול בלתי מציאות הש"י ממש ממש את השמים ואת הארץ - הארציות - אני מלא ממש נאם ה', ואין שום דבר מחשבה קטנה וגדולה לטוב ולמוטב, אפילו בחשכות הגדול שהוא מר ממות יסורים מרורים או מחשבות לא טובות, שם מלא ממש מציאות הש"י המחיה את הכל, **ואתה מתחזק את עצמך לעומת הצר הצורך בכח אמונה גדולה, ובלב נשבר בוכה וממרר על מעשיו בלב נשבר וקרוע: אב הרחמן, אב המתוק, רחום בכל מיני רחמים, אל תעזבני, ולא אהיה נדחה מאור פניך כו', אם אין בך כח והארה אלא דבר שפתים שם תדבק עצמך באמונה שלימה, בדבור וקול הבל, לפי שהוא בעולמות נשמות אלהותו יתברך, ואז תראה נפלאות כימי צאתך מארץ מצרים אזה שמות אותות ומופתים בארץ מצרים עד הימים הזה ובישראל ובאדם, ופתאום יבוא האדון ויאיר לך מאורו יתברך לא יכיליהו הרעיון, וממש נבראת בריה חדשה ממש ממש תטעום מאור עוה"ב בעוה"ז, ולזה כל ישראל ראוין, ובלבד שלא תגרור חלילה אחר המסית והמדיח אותך.**

וקודם שיצאו ממצרים היו משועבדים תחת שלטון הגוף, ונתונים בעומק שערי הטומאה, ולכן היו צריכים ציווי מיוחד 'ושמרתם את המצות' ללכת נגד הטבע ולשמור שהגוף לא יחמיץ את מעשיו על ידי הרגשת האדם שהוא רוצה להיות 'יש' ומציאות. אך כל זה היה קודם חצות, אבל לאחר שנגלה עליהם מלך המלכים וגאלם, לא ע"י מלאך, לא ע"י שרף, ולא ע"י שליח, אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו, שהוא בחי' אור א"ס ב"ה שלמעלה מסדר ההשתלשלות, באותה שעה התגברה אצלם תבערת קודש של אור הקדושה, עד שהגוף והחימוץ לא תפסו מקום כלל, לא הספיק בצקם להחמיץ מחמת גודל התגלות האור האלוקי שהיתה בווערת בקרבם.

כל זה היה בליל יציאת מצרים, כאשר קודם חצות נצטוו לשמור על המצות שלא יחמיצו, ואילו לאחר חצות נגלה עליהם מלך המלכים עד שלא היו צריכים להשיג על המצות מחמת גודל האור האלוקי.

ולכן יש הבדל בתורה, כאשר במצה שלפני חצות נאמר 'מצת' בלי אות וא"ו, ובמצה שלאחר חצות נאמר 'מצות' עם וא"ו הרומז על המשכת הגילוי האלוקי מלמעלה עד למטה ממש.

על דרך זה כתב גם בספה"ק **פרי צדיק** (חג הפסח אות ד): והנה בפסח מצרים שהיה היציאה הראשונה מתכלית עומק השפלות והיו עוד בלי תורה וכלי מצוות כמו שנאמר (יחזקאל ט"ז, ז) ואת ערום ועריה כו' נאמר כאן מצת חסר ו' שהיו אז בעניית הדעת וכן בפסוק בערב תאכלו מצת כתיב חסר ו' ושאר כל מצות שבתורה שזכר בענין פסח כתיב מלא זולת אלו דעיקר מצות לחם עוני מצד עניית הדעת שהיה אז במצרים.

אבל לאחר מתן תורה, בכח התורה והמצוות, אין הבדל בין 'מצה שקודם חצות' הצריכה שימור, לבין 'מצה שלאחר חצות' שאינה צריכה שימור, ובכוחנו להתעלות באכילה מצה עוד קודם חצות כמו הדרגה הגבוהה של 'מצה שלאחר חצות', ועל כן אנו אומרים 'מצה זו שאנו אוכלים על שום מוה, על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ'.

מרור

הפסח נאכל על מצות ומרורים, הגילוי האלוקי נשפע עלינו בדרגות גבוהות של אמונה, אך לא תמיד אנו נמצאים במוחין גבוהים ורוב הזמן אנו שרויים בתוך ה'מרור', העבדות והשעבוד לגוף החומרי, לפרנסה, לתאוות, לחובות, ולצרות שונות הרובצות עלינו.

גם בתוך ה'מרור' יש גילוי אלוקי אדיר, ואולי גבוה יותר מהגילוי שיש בתוך המצה'.

כי כאשר יהודי טועם טעם מצה, הוא מרגיש עצמו בדביקות גדולה, הוא מרגיש איך הקב"ה מחיה אותו בכל פרטיו בכל רגע, ועל כל נשימהו נשימה תהלה קה, כי אם הקב"ה מחליט ברגע הבא שהוא מפסיק את החיות של הבריאה או של פרט אחד בתוך הבריאה, יתיך מתבטל אותו פרט, ונמצא שהאדם מרגיש איך חיותו תלויה בתמידות בשפע האלוקי המתחדש בכל רגע.

אבל יש דרגה גבוהה מכך, כי דרגה זו מושגת במוח האדם האנושי, והרי המוח האנושי מוגבל מאוד ואינו יכול להשיג אלוקות שהיא מופשט לגמרי, לית מחשבה תפיסה ביה כלל.

ואימתי זוכה האדם להתדבק כביכול בעצם עצמותו ית' שהוא פשוט בתכלית הפשיטות, למעלה מהשגה ולמעלה מכל תפיסה, כאשר עוברים עליו נטפי מרורים, הוא מנסה לחזק עצמו שהכל לטובה - וללא הועיל, הכל חשוך, הכל מר, ובאמצע מחזק עצמו להאמין שהכל לטובה גם כשלא שייך להבין כלום, הוא מדבק עצמו באמונה פשוטה המאירה בו, בלי שכליות, בלי שום השגה, ודייקא אז זוכה להתדבק בעצם עצמותו ית' שלמעלה מתפיסה והשגה.

מי שמדמה לעצמו שאפשר לחיות כל הזמן רק בהשגות גבוהות של 'מצה' - אינו אלא טועה. בתוך ליל הסדר, בתוך הדרגות הגבוהות של האמונה המאירות עליו, חייבים להזכיר גם את ה'מרור', את המצבים החשוכים והפשוטים של השנה, ולהאיר גם שם את הגילוי האלוקי המתגלה אלינו בליל התקדש החג.

יש שני סוגים של אמונה. האחד - הוא האמונה בהשגחה פרטית, בה אנו נדמים כגמול עלי אמו. התינוק כשהוא רעב - הוא בוכה לאמו כי יודע כי רק ממנה תבוא ישועתו, אבל הוא בוכה ודואג ואינו רגוע, אלא 'מחזק' את עצמו שבודאי תעניק לו אמו את הצריך לו. הוא מנסה לבכות עוד, להוסיף עוד איזה 'השתדלות' כדי לעורר את אמו, ובסוף מקבל את כל מה שהוא צריך.

כך אנו נדמים במשך כל השנה, כשאנו זקוקים לפרנסה, בריאות, וכל שאר ההשפעות והישועות. אנו יודעים שרק הקב"ה יכול לעזור לנו, ובכל זאת במעמקי ליבנו אנו ממשיכים לדאוג, להוסיף עוד השתדלות, ולהתחזק באמונה.

אבל בליל הסדר מתגלה אמונה גדולה וגבוהה יותר. אנו יכולים להתחבר לאמונת חידוש העולם, שהקב"ה מחדש עולמו בכל עת ובכל רגע בהתחדשות ממש. הוא בורא את כל האיברים, החושים, הוא בורא את כל האילנות האגמים והנהרות, הוא בורא את הצרות ואת הישועות, אנו לא צריכים לעורר אותו לגאול אותנו מהצרות, כי הוא יודע היטב את צרותינו, הרי הוא עצמו מחדש אותן בכל רגע, וכל מה שהוא עושה הוא רק מתוך רצון עצום להטיב לבריותיו.

כאן במקום הזה מרגישים שאין צורך אפילו להתפלל, וגם לא להתעורר באמונה או להוסיף השתדלות. כאן אנו מתבטלים יותר מ'גמול עלי אמו' ומתעלים האמונה מוחלטת יותר, כתינוק שאינו יודע עדיין לבכות, הוא רואה לפניו את אביו הגדול ויודע שאין צורך לבכות, הוא נמצא כאן והוא יכול לסדר הכל.

ה'מצה' רומזת על הדרגה הגבוהה באמונה הנקראת 'מוחין דאבא' הנכנסים בליל הסדר לתוך הראש ומתפשטים בכל הגוף על ידי אכילת המצות הקדושות, בה אנו מתחברים אל אמונת חידוש העולם התמידי. אין לנו מה לדאוג מה יהיה בעוד רגע, כי ברגע הבא עתיד הקב"ה לחדש את העולם בהתחדשות ממש, ומה לנו לדאוג על מה שעדיין לא עלה ברצונו ית'.

אלא שקודם אכילת המצה מקדימים לשתות שני כוסות יין וגם לאחריה מוסיפין לשתות שני כוסות יין הרומזין על האמונה בדרגת 'מוחין דאבא' - כגמול עלי אמו, להאמין בהשגחה פרטית מדוקדקת, ורק לאחר שאנו מכינים כלים על ידי האמונה בהשגחה פרטית בדרגת 'מוחין דאבא' - המוטלת מציגנו על ידי סיפור ההגדה, נשפע עלינו שפע עליון של אמונה בדרגת 'מוחין דאבא' באמונת חידוש העולם בעת אכילת המצה, אשר דרגה זו אינה תלויה בנו אלא נאצלת ממרום בעתים וזמנים ידועים וצריך להאיר אותם לצאצאינו ולשמר אותם למשך כל השנה.

שתי דרגות אלו היו גם במצה עצמה בשעה שיצאו ישראל ממצרים, כאשר דרגה אחת האירה קודם חצות והדרגה השנית והגבוהה האירה רק לאחר חצות, אלא שבפסח דורות מאירים שניהם בבת אחת עוד קודם חצות.

יסוד זה מיוסד על קושיא גדולה שהקשה הרב בעל התניא על מאמר רבן גמליאל: מצה זו שאנו אוכלים על שום מה. על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם. שנאמר, ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות כי לא חמץ כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם.

ויש לתמוה, שהרי גם אם לא גורשו ממצרים כבר היו מצוים בר"ח ניסן לאכול מצה בליל י"ד, ולמה נאמר שאכלו מצה משום שלא הספיק בצקם להחמיץ.

ומבאר הרב בעל התניא שיש שני חלקים במצות אכילת מצה: האחד - מצות אכילת מצה שנצטוו ישראל לאכול קודם חצות, והשני - המצות שהוציאו ישראל ממצרים לאחר חצות הלילה שלא הספיק להחמיץ.

לפי זה קשה, איך אומרים על אכילת המצה קודם חצות 'מצה זו על שום מה, על שום שלא הספיק בצקם' וכו', הרי המצה שלא הספיק להחמיץ היה לאחר חצות.

ומבאר בעל התניא שיש שתי בחינות של מצה, שהרי האדם נמצא בתוך הגוף המחפש בכל דבר להוסיף ולהגדיל ולהתנשא יותר ממה שהוא, כמו החמץ שנוטל את החומר הטבעי שהוא המים והקמח ומתפיח אותו יותר ממה שהוא.

שוארין ודורשין בחסידות

רב שיח בעבודת ה'

שאלת השבוע (א)

הנה קרב חג הפסח אשר חייב אדם לראות את עצמו בכל דור ודור כאילו הוא יצא ממצרים, ורציתי לידע איך אפשר להתכונן לזה ולהרגיש באמת כאילו אני יוצא ממצרים.

ביציאתינו משעבוד מצרים, הרי חזרנו ונשתעבדנו בגלות הזו. ב. למה אכילת המרור מהוה חלק מסעודת הגאולה. והרי ה"מרור" מסמל השעבוד. ג. הק' הרשב"א בתשובה וכן התוריד בפס' ההגדה ד"ה מתחילה ש' וז"ל "זאת מה ששב הוא זה שהכניס אותנו בקב"ה למצרים ואח"כ הוציאנו, לא יכניס ולא יוציא, והרי אנו בני חורין, ולמה נשב על אותה הוצאה". ולתרץ השאלה יותר, הרי גלות מצרים היתה מתוכננת מראש בברית בין הבתרים וגם הגאולה ממנה, ומה שיך לשבח עליה, ולמה בכל הזקקנו לגלות מצרים [וכבר האריכו המפרשים, במה שמ' בחז"ל שגלות מצרים בא על חטאים מסויימים- אין בזה די ליחשב. יעו' מהר"ל ואלישיך ועוד].

ובתוריד בהמשך שם כתב דלכן תקנו חז"ל בהגדה להתחיל בגנות ולסיימו בשבח וכפי שפרשה רב בגמ' שהוא הקטע "מתחילה עוע"ז היו אבותינו וכזו", ובלשונו "אעפ"י שהיו אבותינו בני חורין - היו עוע"ז. עתה שגור הקב"ה שעבוד לטובותינו היה שעל אותו השעבוד חס הקב"ה עלינו והוציאנו והכניסנו תחת כנפיו ונתן לנו את השבת ואת התורה ובנה לנו בית הבחירה לכפר על כל עונותינו". והיינו שאכן הגלות מהוה שלב בטובת הגאולה, שאילולא הגלות היינו ככל גויי הארץ ועל ידי הגלות והגאולה ממנה נבחרנו לעמו של הקב"ה והכניסנו תחת כנפיו וזכינו בשלל המתנות של תורה ושבת ארץ ישראל ובית הבחירה. [ואגב, בדבריו אלו מאיר לנו התוריד בהבנת הקטע "מה מעלות טובות" שמובא בהגדה שבה נפרטו גם הטובות שאחר הוציאה ולכא"ו מה עניינם להפיר יצי"מ שאכן זוהי כל מטרת הגלות והוציאה ממנה להשגת אותם טובות, ובזה נתיישב שכתב מה שאכילת המרור תהיה חלק מסעודת הגאולה, וכמו שהיטיב לבאר הדברים השפת אמת [פסח תכר"ב עמו מ"ד] וז"ל ופשוט י"ל טעם "מסור" להראות שגם הגלות וימי העינוי רואים עתה ומאמינים שהיה לטובה ומשבחין ע"ז, כי ע"ז נכנסנו לבריתו של הקב"ה כמ"ש "ויוצא וגו' להיות לו לעם נחלה וגו'..." כי מ"ש "אשר הוצאתי אתכם מאמ"צ להיות לכם לאלקים" קאי גם על הירידה לגלות... כי לא היינו במקרה במצרים רק שהכל היה הכנה לקנות השלמות כמ"ש "מכיר הברזל" כמו שמכניסים הכסף בכונה לברר. עכ"ל.

והדברים מיוסדים על דברי האריז"ל בשעה"כ ושלח"ק ואלישיך. והיטיב הדברים בפ"י מעשה ניסים ד"ה מתחילה.

ד] נמצאנו למדים מכל האמור כי תכלית הגאולה והיצי"מ היתה להיות ראוי לעם ד'. והבחירה בשעת היציאה היתה בכל א' מישראל בכל הדורות באופן אישי, ותנאי דבר לקיים המצוות לבלי הפסח. ולפ"י מ' מבוואר שמתחדשת בכל שנה הבחירה בכל א', ועי"ז נכנס כל א' לקשר אישי עם הקב"ה כביכול במשך כל השנה הבעל"ט וחוסה בצל כנפי השי"ת בהשגחה מיוחדת אישית ברוב אהבתו וחבתו ית' לנו.

וכתב בפ"י הפנים יפות (פ' בא ד"ה ולמען תספר בהמשך ד"ה עויל"פ), וז"ל "השגים והנפלאות שהיו במצרים היו בזכות המצוות שיקיימו הדורות בסיפור יצי"מ... והיינו דקאמר שהניסים והנפלאות שעשה הקב"ה בימים ההם אעפ"י שלא היו ישראל ראויים לכך - אלא בשביל מעלת הסיפור שיקיימו בניהם לדורי דורות זכו אבותינו בעת ההיא בשכר מצוה זאת לעשות להם נפלאות... ולהכי הרשע שאינו מספר א"ל "לי ולא לו" שיכיר היה שם לא היה נגאל כיון שלא היתה הגאולה אלא בשביל שאלו שצוה לעשות הוציאנו ונשאלו שכל הגאולה לספר היצי"מ ה"ז משוכח שהסיפור שהוא משבח להקב"ה ומספר נפלאותיו שבה הוא להמרבה לספר כיון שבשביל זה היו הניסים ובנפלאות, וכיון שהוא היה הגורם לדבר אין לך שבה גדול מזה. עכ"ל.

ועצם יסוד הדברים שמתחדשת הארת הגאולה בכל ליל פסח מבוואר בהרבה ספק"א. [ומה הרמח"ל בס' דרך ד' ח"פ"ו ס"ו ובמאמר החכמה, ובאוה"ח הק' פ"ב בלק על פסוק א-ל מוציאם ממצרים ובעוד הרבה ספק"ק] ובפרט בספרי גדולי החסידות, ולפי משנת' במשנתו של המהר"ל והמעשה ניסים הדברים מאירים באור חדש.

המצוות, והדברים אינם מובנים לכא' איזו גאולה קיימת בכל שנה, שכדי להיות נכלל בה, תלוי בקיום המצוות.

לפ"י הדברים מבווארים שפיר, בגאולת מצרים אין ענינה רק היציאה ממצרים לחוד אלא בזה שנעשינו קנויים להקב"ה וכמשי"ת"ל אות ג' כהרחבה, וזה אכן מתחדש בכל שנה מכח קיום המצוות. וכ"ז נכלל באותה גאולה ממצרים. שכל א' בכל הדורות נגאל אז ע"י שנעשה קנוי להקב"ה, והקב"ה גאל באותה הלילה כ"א מישראל בכל הדורות גאולה אישית שנעשה קנוי לו [ואין טובה גדולה מזו כנ"ל]. ובתנאי שיקיים מצוות הלילה. וכיון שקיום המצוות הדם לבלי פסח של כל שנה ושנה. הרי שיש קנין איש לכל שנה בייחוד ומותנה בקיום המצוות.

ב] ונרחיב בביאור הדברים, עפ"י המהר"ל בנתיבות (נתיב עבודה פ"ז) שיצא לבאר האמור בגמ' (ברכות ד' ב') דהגם שצריך לסמוך גאולה לתפילה גם בערבית, והרי מפסיקים בברכת השכיבו בין ברכת אמת ואמונה לתפילה, ואמר בגמ' שהשיבו כגאולה אריכתא דמיא, ואינו מובן היכן מרומז בהשיבו גאולה מצרים. וגם מהו פשר המילים "גאולה אריכתא" וכי ישנה גאולה קצרה וזוהי גאולה אריכתא. וכ' המהר"ל לבאר וז"ל "תקנו השכיבו שכל הברכה מדברת בשמירה... כי הגאולה הוא שגאל מרשות אחר והשמירה היא שפורס סוכת שלומו עליהם אח"כ עד שאי אפשר להרע להם אחר, וכמו שעשה השי"ת אחר שגאל ממצרים היה פורס עניי כבוד עליהם ושרם, וד"ז עוד יותר עליון. ולפי דעתי כי זה נגד מש"כ אצל הגאולה" ולקחתי אתכם לי לעם" שזוהי הגאולה בעצמה, ואמר "והייתי לכם לאלקים" כי מה שהשי"ת פורס סוכת שלומו עליהם בזה הוא ית' לאלקים להם עד שאין אחר רשאי ליגע בהם וכנגד זה תיקנו ברכת השמירה כאשר פורס סוכת שלומו עלינו, כי כאשר הם תחת כנפיו הנה הוא לאלקים עליהם, וזהו שאמרו "השכיבו כגאולה אריכתא דמיא", דודאי ד"ז גאולה אריכתא... כי מה היה שגאל מרשות אחרים אם לא ישמור אותם ג"כ שלא יזיקו להם אחרים, הרי אחרים מושלים עליהם", ועי"ש פ"ב.

מבוואר בדבריו הק' יסוד נפלא כי יצי"מ יש לה המשך בכל הדורות, והוא מה שאנו נמצאים תחת חסות ושמירת הקב"ה שלא יזיק לנו אחר, ואין ערך וחשיבות ליצי"מ אם היתה מסתיימת אז ולו היינו נכנסים תחת חסות הקב"ה. כי היינו מופקדים לכל פגע. וכ"ז נכלל במה שהבטיח לנו הקב"ה "והייתי לכם לאלקים", וזוהי השגחה הפרטית המיוחדת וכלל ישראל בהמשך כל הדורות. וכ"ז בא כהמשך ליצי"מ והבטחתה. וד"ז הוא המכונה בשם "גאולה אריכתא".

לפ"י הרי נפלאים הדברים במה שמתחדשת גאולת מצרים בכל שנה, שאכן בשעה שהקב"ה הוציאנו ממצרים היתה הוצאה אישית לכל א' מישראל בהמשך כל הדורות שנכנס תחת חסות הקב"ה בהשגחה פרטית ואישית, וכ"ז "בעבור זה - בעבור שאקיים מצותי", והיינו שכל שנה ושנה מתחדשת ההשגחה הזו האישית המיוחדת לכל א' שמקיים המצוות, וז"ש המעשה ניסים דלעיל, שגאולה הכונה לקנין איש לך" [וכלשונו: "אין לנו טובה גדולה מזו במה שנעשינו קנין להקב"ה"] ובזה נאמר על רשע "אילו היה שם לא היה נגאל", שהרשע שאינו מקיים המצוות אינו נכלל בקנין לך" ויינו נכנס תחת ההשגחה האישית והפרטית המיוחדת [וכ"מ בפנים יפות הג"ל] ומעתה הרי נודע לנו יקר שזה מעלת לילה זו בכל שנה וקיום מצוותיה שהוא הערכה להמשך היותנו תחת חסות הקב"ה והמתנו קנויים אליו בכל השנה.

וע"ז נתכונן חכמינו הק' ז"ל באמרם "חייב אדם לראות את עצמו כאילו יצא ממצרים", ואינו דבר חרוק, וקל מאד להתחבר אליו, לחרוות בלילה זה, "שעשיו קרבנו המקום לעבודתם" [כמאמר צדיקים ז"ל] שאכן עשיו אנו נכנסו שוב תחת חסות השי"ת להמשך השנה הבעל"ט עד הפסח בשנה הבאה ובזה מאירים דברי המהר"ל ש' שהגמ' בזה שהגאולה אישית לכ"א ששוב אינו יכול להשתעבד. והונו שההשגחה חופפת על כ"א אישית שנכנס תחת חסות הקב"ה.

ג] ונוסף להשלמת התמונה נוסף בהבנת הדברים כפי המבוואר בספ"ק, כי ב"ד שאנו חוגגים יצי"מ בכל שנה יש לתמוה בכמה אנפין כמבוואר בספרים, א. מהי השמחה הגדולה

תשובת הגה"ח רבי פנחס חזן שליט"א ראש ישיבת "אהבת התורה" ירושלים עיה"ק

א] במאמר דלהלן ננסה לבארך איך להתחבר עם המבוואר רבות בספ"ק ובפרט בספרי קדושינו גדולי ורועי החסידות שבכל ליל פסח מתחדשת היציאה ממצרים.

ונקדים בביאור מאמר חז"ל: חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים. הנה חייבנו חז"ל שתהא לנו התחושה כאילו אנו בעצמינו יצאנו ממצרים, ונזכר מאמר זה במשנה פ' ערבי פסחים ונאמר גם בהגדה של פסח, ונשאלת השאלה איך ניתן להתחבר לתחושה זו. הרי אנו חרוקים כ"כ ממנה במן ובמקום. ומהי משמעות העומק שבחייב זה.

והנה המהר"ל (בשגבורת פנ"ה) כתב דברים מאירים בהבנת העניין (דבריו הוזכרו בשפת אמת תרנ"א מל"א ד"ה בכל דור. יעו"ש פ"ט). ותמצית דבריו, שבפשוטם של דברים יציאת מצרים הצילה את הדור של היוצאים, ואנו צאצאיהם נצלנו ממצרים כתוצאה ממה שהם יצאו. וכמו באדם שנצל במלחמה, והוליד אח"כ צאצאים, דפשוטו שההצלה אירעה אצל האיש הזה, ואילו צאצאיו נצלו מהמלחמה רק כתוצאה מהצלתו. אך לא כן היה הפסח במצרים, שהקב"ה לא שם עינו לא אותו הדור לחוד והוציאם ממצרים, אלא שם עינו לכלל ישראל ראשונים ואחרונים ואת כולנו הוציא ממצרים. והנא' בזה, "ש"אם הוציאה היתה מוכנת רק לדור היוצאים, והבנים נגאלים במקרה, אפשר לבנים לחזור לשעבוד, עכשיו שכיון אל האבות ואל כל הדורות א"ל לכלל ישראל לגזור לשעבוד".

ומוסיף המהר"ל שדבר זה ראוי ושיך רק בפעולת הקב"ה, "כפי מדרגתם של הקב"ה שהוא כולל כל הדורות". ואילו היתה ההוצאה ע"י מלאך, כיון שהמלאך אינו כולל הכל לא היתה היציאה אלא אל האבות רק שהיה נמשך ממנו כתוצאה גאולה גם לדורות. עכת"ד.

והבה נבא להעמיק בדברים יסודיים אלו, וכדלהלן, והנה יסוד דבריו ז"ל שגאולת מצרים נועדה אישית לכל א' מזרע ישראל בכל הדורות, שהקב"ה בא לגאול כל אחד ואחד מאיתנו בכל דור שהוא, באופן אישי, והתועלת מכן, דא"ל לנו לחזור ולהשתעבד בכל דור שהוא, שהרי אנו נגאלים, מהו הביאור בזה, והנה נבא להרחיב הביאור בזה.

הנה מקור חידוש זה למדו חז"ל מהמקרא "והגדת לבנך ביום ההוא לאמור בעבור זה עשה ד' לי בצאתי ממצרים", הרי שחייבה התורה לכל א' לומר כך לבניו, וחייבו זה לא נאמר רק באותו הדור אלא בכל דור מחויב כ"א מישראל לקיים ציווי זה, והאיך הוא יכול לומר "עשה ד' לי בצאתי ממצרים", הרי הוא לא היה נוכח בשעת הגאולה במצרים. על כרחינו לומר שאכן הגאולה כללה כל א' בכל הדורות, וכל א' שפיר אומר לבניו" עשה ד' לי בצאתי ממצרים", שגם אני נכללתי באותה גאולה.

והנה המקרא אומר "בעבור זה עשה ד' לי", ופירש"י [וכ"ה אבע"ז ובמקרא] "בעבור זה - שאקיים מצוות הללו". והיינו שמה שעשה ד' לי להוציאני ממצרים הוא בעבור שאני מקיים המצוות הללו, לפ"ז הגאולה תלויה בקיום המצוות, והיינו דזה שמקיים המצוות נכלל בגאולה, ואילו רשע שאינו מקיים המצוות נפלט מן הגאולה. והדברים מפורשים להביא בהגדה "בעבור זה עשה ד' לי ולא לו, [לרשע] אילו היה שם לא היה נגאל". ואיך נדרש המקרא ד"ל"י לאפיקי הרשע, ולפי מש"כ הדברים מבווארים היטב. דהרי מה שעשה ד' לי הוא "בעבור זה" בעבור שאקיים מצותיו הללו" ורשע לא שאינו מקיים המצוות אינו נכלל בגאולה. [ועי' להלן בשם הפנים יפות כע"ז].

לפי האמור, הרי מה גדולה קיום המצוות בלילה הזה. שבה תלוי הגאולה האישית של כל א', שתנאי מותנה בגאולה הזו, אם יקיים המצוות דוקא, ואם לא יקיים לא יהא נגאל, לפ"ז על כרחין שמתחדשת גאולה בכל שנה, שהרי בשנה שאינו מקיים המצוות ח"ו, לא נכלל בגאולה, והגם דבשנים עברו קיים במצוות בכל זאת אומר"י בכל שנה מחדש בעבור זה שקיים המצוות, על כרחין שמתחדשת הגאולה בכל שנה, וכדי להיות נכלל אישית בגאולה של שנה זו קיים תנאי דבדר לקיים